כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת אחרי-מות, קדושים ■ גליון יום העצמאות ■ ה' אייר תשפ"ו ■ 22.04.2026 ■ גליון מס' 887

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

בעקבי רלב"ג

/ הרב פרופ' נריה גוטל

פרשת אחרי מות

כפי שאנחנו קוראים בפרשת אחרי מות, ומציינים בתפילת יום כיפור, במסגרת עבודת אותו יום ייחודי משולח אחד משני השעירים לעזאזל:

"ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת... ולקח את שני השעירים והעמיד אתם לפני ד' פתח אהל מועד. ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לד' וגורל אחד לעזאזל. והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לד' ועשהו חטאת. והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ד' לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה... וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי. וסמך אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עוונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה. ונשא השעיר עליו את כל עוונתם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר" (ויקרא טז).

המשנה (יומא פ"ו מ"ו) מלמדת כי משהגיע מוליך-השעיר למקומו, "מה היה עושה? חולק לשון של זהורית חציו קשר בסלע וחציו קשר בין שתי קרניו, ודחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד, ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים". קביעה זו של חז"ל, לא זו בלבד שאינה מפורשת בכתובים, אלא שהיה מקום לומר את ההפך - שהשעיר משולח לדרכו חי.

כך אכן ביאר רשב"ם (ויקרא שם, י) כי "לפי פשוטו - לשלח אותו חי אל העזים אשר במדבר". אף ראיה לו לרשב"ם - השוואה לשילוח מקביל, ציפור המצורע: "והיזה על המיטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו, ושילח את הציפור החיה על פני השדה" (ויקרא יד, ז). הא לך מפורשות שציפור-מכפרת זו משולחת חיה, ואם כן - טען רשב"ם - אין כל סיבה לומר אחרת ביחס לשילוחו של השעיר: "אף כאן לטהר את ישראל מעוונותם משלחו אל המדבר, והוא מקום מרעה הבהמות, כדכתיב וינהג את הצאן אחר המדבר...".

לא כן רלב"ג. למרות שלא פעם עורך רלב"ג הבחנה בין ה'פשט' ובין ה'הלכה', כאן ביאר את המקרא בדרכם של חז"ל - "שזה השעיר ימות שם בשילוחו אותו". ולא בכדי נקט כך רלב"ג, כפי שהוא עצמו טורח לנמק:

...וראוי שנדע שזה השעיר ימות שם בשילוחו אותו; וזה יתבאר מִפָּנִים: מהם, שאם היה שילוחו להניחו חי, כמו הענין בשילוח הצפור החיה של מצורע, הנה מפני שזה השעיר הוא חטאת יקרה בו מהתקלה הרבה; ועוד, שאם דקדקה התורה במקום שישלחוהו בו שלא יהיה בו תועלת לבני אדם, כל שכן שתדקדק בזה בשעיר בעצמו. ולזה יחוייב שיהיה שילוחו לעזאזל באופן שימות, וזה יהיה בשידחהו המשלח שם משן סלע גבוה, כי זה יורה עליו לשון 'עזאזל' מצד הוראת הגדר. ולזאת הסיבה היה המשלח טעון כיבוס בגדים כמו שטעון כיבוס בגדים השורף פר ושעיר, וזה, כי השעיר החי לא יטמא מצד מה שהוא חי, אבל יטמא משלחו מצד ששילוחו להמיתו. והנה כמו שהיה תכף לסמיכה שחיטה בקרבנות, כן היה תכף הסמיכה שילוח בזה השעיר, מפני שסופו אל ההמתה".

שלוש הנמקות אפוא לרלב"ג, לקביעתו שבשונה מהציפור החיה - השעיר מת: [א] מאחר שהוא "קדשים", הרי שהגעתו לידי אדם עלולה להכשיל את כל שייהנה ממנו; [ב] כשם שהקפידה התורה על כך שהשילוח ייעשה למקום נידח - "עזאזל", ודאי שהקפידה על מצב השעיר עצמו, שלא יגיע לאף אדם; [ג] טומאת משלח השעיר מלמדת שהשעיר מת, שכן שעיר חי אינו מטמא.

כלומר, גם אם צדק רשב"ם שהמתת השעיר אינה מפורשת בכתוב, ואולם הסברה מורה שהשוואתו עם ציפור המצורע רחוקה מלהתקבל. ללמדך, שלדעת רלב"ג, ניתוח הגיוני גם הוא כלי "פשטי" לכל דבר ועניין. ■

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

בעקבי הכתב והקבלה
לא פחות משהיה רלב"ג פרשן מקרא (ועוד), הוא גם היה איש הלכה מובהק...
המשך בעמ' 2

ולא תקיא הארץ אתכם
על הכתוב בתורה: "ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה ותקיא הארץ את...
המשך בעמ' 3

מעשי ארץ כנען
הסרת שבעה ושלושה עממין
בפרשיות השבוע מזהירה התורה את עם ישראל, שלא יעשו כמעשי...
המשך בעמ' 4

סיפורים ליום העצמאות
בן זוג ליום העצמאות
הרב עמרם אבורביע, רבה של פתח תקווה, נהג לחגוג את יום העצמאות...
ישיבת פורת יוסף
כעשור לאחר חורבנה של ישיבת פורת יוסף, ספינת הדגל של היהדות...
עבודה בארץ ישראל - מצווה!
הרב גץ רואה בעבודה בארץ ישראל מצווה שאין לוותר עליה. במושב כרם...
המשך בעמ' 5

שביבים

- ורחץ במים
- כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם, לטהר אתכם, לפני ה' תטהרו
- לפני ה' תטהרו
- קדושים תהיו, כי קדוש אני ה' אלוקיכם
- דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו

המשך בעמ' 6

בעקבי רלב"ג

פרשת קדושים

/ הרב פרופ' נריה גוטל

לא פחות משהיה רלב"ג פרשן מקרא (ועוד), הוא גם היה איש הלכה מובהק ופוסק לרבים. בשל כך, לעתים הוא רואה לעצמו חובה "לנצל" את פירושו לתורה כדי להעביר מסרים הלכתיים, אף כאלה שאינם קשורים לקושי מקראי. דוגמה נאה לכך בפרשתנו, בנוגע להלכות שעטנז.

בגמרא (נדה סא ע"ב) נדונה השאלה אם איסור שעטנז הוא רק כאשר הבגד "שוע, טווי ונוז", או שגם כל רכיב כשלעצמו אסור:

> "אמר רב אחא בריה דרב ייבא משמיה דמר זוטרא, האי מאן דרמי חוטא דכיתנא בגלימיה דעמרא ונתקיה, ולא ידע אי נתיק אי לא נתיק - שפיר דמי. מ"ט, מדאורייתא שעטנז כתיב - עד שיהיה שוע טווי ונוז, ורבנן הוא דגזרו ביה, וכיון דלא ידע אי נתקיה שרי. מתקיף לה רב אשי, אימר או שוע או טווי או נוז! והלכתא כמר זוטרא, מדאפקינהו רחמנא בחדא לישנא".
>
> [אמר רב אחא... משמו של מר זוטרא: מי שמטיל חוט של פשתן בגלימה של צמר, ואינו יודע אם ניתק חוט הפשתן או לא ניתק – מותר הבגד בלבישה. מה טעם הדבר? שכן מדין תורה "שעטנז" כתוב, עד שיהיה נעשה מחוט צמר וחוט פשתים שהוחלקו יחד במסרקות, שנטוו יחד, ושנארגו אל תוך הבגד, וחכמים הם שגזרו בו, וכיון שאינו יודע אם ניתק אם לא ניתק - מותר. מקשה עליו רב אשי, שמא כוונת הכתוב היא או שוע או טווי או נוז! והלכה כמר זוטרא, מתוך שהוציא אותן הכתוב במילה אחת].

הגמרא קובעת אפוא בלשון שאינו משתמע לשתי פנים כי "הלכה כמר זוטרא", ומכאן שהאיסור דאורייתא הוא רק כאשר מתקיימים שלושת המרכיבים: "שוע, טווי ונוז". רכיב אחד לבדו, לעומת זאת, אינו אסור אלא רק מדרבנן.

בפרשתנו קובע רלב"ג את ההפך הגמור. לדידו, גם "חיבורי חיבורין" אסורים בשעטנז, ומדאורייתא. לדוגמה: "אם היתה בכאן רצועה של עור, והיה מצד אחד ממנה חוט של צמר נקשר בה ומהצד השני חוט של פשתן - אסור לחגור אותה, כי היא צמר ופשתים יחדו... וכן העושה בגד מצמר ארנבים וארג בו חוט של צמר מצד זה וחוט של פשתן מצד זה, הרי זה אסור משום כלאים... [וכך גם]... בגד של צמר שתפרו בו עורות והיו העורות תפורין בפשתן, או היה בהם חוט של פשתן קשור באופן שיהיה חיבור, הנה הוא כלאים, כי חיבורי חיבורים הם 'יחדו'...".

והרי זה לכאורה פלא עצום, שכן - כאמור - בגמרא מפורש "והלכתא כמר זוטרא", ולא כרב אשי! רלב"ג משיב על כך, תוך שהוא מלמד פרק בסדר עריכת התלמוד. לדידו, אותה "הלכתא" - מאוחרת, היא אינה קביעת אמוראים אלא של גאונים, וככזו היא לא בהכרח מחייבת:

> "ואם יטעון אדם עלינו ויאמר שאין שם כלאים מן התורה אלא כשהיה שוע טווי ונוז, כמו שנפסקה ההלכה בזה במסכת נדה, כמר זוטרא שאומר עד שיהיה שוע טווי ונוז, אמרנו לו שאין פסק ההלכה ההיא שם מחכמי התלמוד, אבל מהגאונים הראשונים, ולזה לא נשגיח בפסק ההלכה ההיא, כי שם הלכות רבות בתלמוד הם מהגאונים הראשונים, כמו שזכר הרש"י ז"ל בפירושו למסכת חולין; ולזה הדעת נטה הרב המורה. והנה תמצא ברביעי ממנחות מאמר לרבא חולק על מאמר מר זוטרא בזה, והתבאר בעירובין כי מר זוטרא היה תלמיד לרבא, ומשורשינו בתלמוד שאין הלכה כתלמיד במקום הרב. ועוד, שזה המאמר הוא בנדה אגב גררא, ולזה לא יתן רושם גדול בהאמתת זה הפסק. ועוד, שכל המשניות שהם בתשיעי מכלאים מלאות מסתירת דעת מר זוטרא במסכת נדה. ועוד, שכבר יתכן שיפורש מאמר מר זוטרא במסכת נדה באופן בלתי סותר זה הדעת... ומזה הצד אמרו שם דהלכתא כמר זוטרא...".

[אגב, יצויין שהרמב"ם הורה תחילה כגאונים - הלכה כמר זוטרא, ואז חזר בו והכריע כרב אשי, כפי שהדבר בא לידי ביטוי במהדורות השונות של פירושו למשנה].

או-אז צריכה להישאל השאלה, מה ראה רלב"ג לחרוג כדי כך ממיקוד ספרו בפרשנות המקרא, ולהגיע להוראת הלכה למעשה ולחשיפת רבדי עריכת הגמרא! ובכן, הראשון לתת דעתו לשאלה זו הוא לא אחר מרלב"ג עצמו, ששאל וגם השיב:

> "וכבר הארכנו בזה, לפי שראינו בזמננו זה רבים בלתי נשמרים מזה... וכבר יצאנו ממנהגנו בזה הביאור, ואמנם הביאנו לזה מה שזכרנו במה שקדם".

כלומר, משנוכח רלב"ג כי רבים נכשלים בהלכות שעטנז אלה, הוא לא ראה לעצמו ברירה אלא למצות כל דרך להבהרת ההלכה לציבור, ולו גם ב"ניצול" ביאורו למקרא. בחינת "עת לעשות - הפרו".

ולא תקיא הארץ אתכם

/ הרב יעקב הלוי פילבר

על הכתוב בתורה: "ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה ותקיא הארץ את יושביה" כתב **הרמב"ן** (ויקרא יח כה): החמיר הכתוב על יושבי הארץ בעבור הארץ הנטמאת בהן ותקיא הנפשות העושות חטא זה. וכן דרשו **במדרש** (ספרא קדושים פרשה י): "ולא תקיא הארץ אתכם - ארץ ישראל אינה כשאר ארצות, אינה מקיימת עוברי עבירה, משל לבן מלכים שהאכילוהו דבר שאינו עומד במעיו והוא מקיאו". ושואל **הרמב"ן**: מדוע החמיר הקב"ה בארץ ישראל יותר משאר הארצות? והוא משיב כי הסיבה היא שכשברא הקב"ה את הארץ כולה נתן לכל עם ועם את ארצו ככתוב: 'בהנחל עליון גויים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים", והפקיד על כל עם ועם בארצו מלאכי עליון להיות שרים עליהם, ככתוב **(דניאל י יג)**: 'ושר מלכות פרס עומד לנגדי' או 'והנה שר יון בא'. אבל ארץ ישראל היא נחלת ה' מיוחדת לשמו לא נתן עליה מהמלאכים קצין שוטר ומושל בהנחילו אותה לעמו המייחד שמו שהם זרע אוהביו. כלומר, ההשגחה העליונה על ארץ ישראל היא ישירה כמו שכתוב **(דברים יא יב)**: "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד, עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית השנה". ולכן מעמדה המיוחד של הארץ מטילה על יושביה רמה מוסרית גבוהה יותר ממה שנדרש מן האדם בחוץ לארץ, כי ארץ ישראל היא טרקלין של מלך והיושב בבית המלך נדרש להקפיד בו יותר מאשר מחוץ לבית המלך.

ולכאורה הקביעה המפורשת בתורה שהארץ מקיאה את המטמאים אותה אינה עומדת במבחן התוצאה בדורנו, והנה על אף שרבים מהיושבים בארץ הקודש אינם נזהרים מלעבור על איסורי התורה, לא זו בלבד שהארץ אינה חלילה מקיאה אותם, אלא אדרבא במעשיהם לישוב הארץ ה' מצליח בידם ואם כך כיצד המציאות מתיישבת עם הכתוב בתורה?. אמנם בבואנו לקבוע את טיבם של יושבי הארץ בדורנו, האם הם חייבים או זכאים, עלינו לזכור את דברי **הרמב"ם** (הל' תשובה פ"ג ה"ב) שהקביעה מיהו צדיק ומיהו רשע אינו לפי מנין (כמות) הזכויות והעוונות אלא לפי גודלם (איכותם). כמו שכתב שם שיש זכות שהיא כנגד כמה עוונות כמו שכתוב בירבעם: 'יען נמצא בו דבר טוב'. ויש עוון שהוא כנגד כמה זכויות, שנאמר: 'וחוטא אחד יאבד טובה הרבה', וסיים שם הרמב"ם שאין שוקלים דבר זה אלא בדעתו של א־ל דעות, והוא היודע היאך עורכין הזכויות כנגד העוונות.

וכדוגמא לשיקול זכויות כנגד עוונות נביא מה שכתב הרמב"ם על הנלחם את מלחמות ישראל **(הל' מלכים פ"ז הט"ז)**: "וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש ה' בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי העולם הבא". וכעין זה שמעתי מפיו של **הרב אברמסקי**, שאחר מלחמת ששת הימים אמר בשיעורו השבועי בבית וגן, כי הניצחון המופלא של צבא ישראל במלחמה הוא בזכות מסירות הנפש של חיילי ישראל שחרפו נפשם למות למען כלל ישראל.

לימוד זכות מעין זה על יושבי הארץ בתקופתו כתב גם בספר **"אם הבנים שמחה"** (עמ' קט): "והנה בזמנינו אחר שאפילו היותר גרועים נתנו לבם לשוב לנחלתנו ומוסרים נפשם על זאת, ואינם רוצים ארץ אחרת, בוודאי [שמעשה זה] לתשובה תחשב בעיני הקב"ה. ומה שאינם מקיימים את מצוות התורה הוא מפני שלא נתגדלו ולא נתחנכו על ברכי התורה, והמה בעניין זה כתינוק שנשבה". והנה מעבר להתחשבנות של עוונות וזכויות יש להוסיף להבנת המציאות המיוחדת שלנו גם את המסורת הקדומה **שלא תהיה גלות שלישית לישראל**, כמו שכתב הראי"ה (אורות התחיה כו): "מאמין הוא העם כולו שאין גלות עוד אחרי הגאולה ההולכת ומתחלת שלפנינו". ואחד המקורות לקביעתו זו מצוי במדרש **(תנחומא שופטים ט)**: "והשלישית יוותר בה - שאין מתיישבין בארצם אלא בגאולה שלישית, גאולה ראשונה זו גאולת מצרים, גאולה שניה זו גאולת עזרא, **והשלישית אין לה הפסק**". וכך אמר הרב הרצוג במלחמת העולם השניה כשריחפה סכנת חורבן על ארץ ישראל (עיין **'עם לבדד ישכון'** עמ' 16) אמר: "הנביאים נבאו על שני חורבנות, לא על חורבן שלישי".

מעשי ארץ כנען
הסדת שבעה ושלושה עממין

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

בפרשיות השבוע מזהירה התורה את עם ישראל, שלא יעשו כמעשי האומות שנמצאות בארץ כנען. כשישנה אף הדגשה על כך, שהם מקולקלים עוד יותר משאר האומות המקולקלות[1]. ולכן ישראל חייבים להיזהר במיוחד, לא רק שלא ילמדו ממעשיהם - כי אם גם שיורישו אותם לגמרי מן הארץ.

ואמנם ישראל נדרשו תחילה להתמודד מול שבעה עממין, כשאחד מהם נטש את הארץ טרם כניסתם של ישראל - וכל שאר המלכים, נפלו בידי ישראל[2]. ולאחר גמר כיבוש שבעת העמים, נותרו עוד שלושה - שלא ניתן רשות לישראל להילחם עמהם. והם נשארו רק לימי האחרית - אז נקבל גם את ארצותיהם[3].

סדר זה של **עשר** המתחלק ל**שבע ושלוש** - נמצא בכמה מקומות בתורה. כשבכולם ישנו את אותו היסוד, שבהם עיקרי הדברים נמצאים בתחילה - ועד להשלמת הכל בהמשך. ששבעת העניינים הראשונים, הם עיקר הדבר - והשלושה שבאים אחר כך, הם כמשלימים להם.

כך הם עשר המאמרות שבהם נברא העולם - כששבע הראשונות הם בריאת כלל השמים והארץ. ואילו השלוש האחרונים - הם הבריאה של כל אלו החיים על האדמה, החיות ובני האדם[4]. וכיוון שכל מי שחי, הוא נזר הבריאה - האמירות שבראו אותם, נשארו לסוף.

גם עשרת הדברות מחולקים כך, כששבע הדברות הראשונות מדברים כנגד הדברים החמורים. הן במצוות שבין אדם למקום, והן במצוות שבין אדם לחברו. ומהעבירות האלו הבריות נשמרות בדרך כלל. אך שלוש הדברות האחרונות, מדברות על המצוות היומיומיות והקשות לשמירה - גניבה, עינוי השני והחמדה[5].

ובין שניהם נמצאות עשר המכות, המחולקות לשבע ושלוש - בין פרשות וארא ובא. שכן שבע המכות הראשונות, באו כל אחת כהמשכה של הקודמת. כשאמנם המכה השביעית מקושרת עם השמינית - הברד שלאחריו בא הארבה. אך התורה חילקה ביניהם, בכדי לתת את הדגש על כך - שיש צורך להתבונן בדברים, ואת זה אף לספר לבנים הבאים אחרינו[6].

מכת הארבה נחשבת כהמשכה של מכת הברד - שכן הם כילו את יתר הפליטה שנותרה מן הברד. ודבר זה מלמד אותנו יסוד גדול וחשוב מאוד, בדרכי הנהגת ה' את העולם.

בני הדור ההוא במצרים, ראו כיצד מתחוללת 'הפסקת אש' במצרים - כשכל מה שניתך ארצה אך לא הגיע אליה, לא ירד עוד לארץ. והאש שהתלקחה בתוך הברד, פסקה באחת[7]. ולא זו בלבד, כי אם גם המכה לא הייתה עד לכלה - כשהחיטה והכוסמת לא הוכו.

העם לא הבין זאת, ואף עמד נבוך מול ההפסקה הזו - כשאין הוא יודע מה עתיד להתרחש עוד בהמשך. כשתבוא מכת הארבה, ותשמיד את שאריות התבואה ששרדו את מכת הברד. אך הקב"ה שהוא קורא הדורות מראש, ידע כל זאת - ולכן סודרו המכות עם ההפסקה הזו. בכדי שאת התחושות האלו, יעבירו כל ישראל לבניהם - על מנת שידעו את דרכי ה' בעולם והנהגתו אותנו.

ולכן גם כיבוש שבעת העממין, קודם לכיבוש השלושה הנותרים. בכדי שנחזיק תחילה בעיקר הארץ, ורק עם השלמת התיקון - נגיע גם לשלוש הארצות הנוספות. ואין כאן חלילה טעות או שכחה כל שהיא, כי אם זו הדרך הסלולה - המביאה לכדי התיקון השלם.

ואף בימינו כשאנו רואים כיצד למרות כל המכות, טרם הושלמה ולו חזית אחת מול כל אויבינו. עלינו להבין שאין זאת אלא לקוצר הבנתנו, ואי ידיעת מה שעוד נכון לנו. אך זו בוודאי נדע - דבר ה' עמנו בכך.

ובימי ספירת העומר[8] שבשנה זו נתפלל ונפעל עם א-ל, שנזכה ונראה בנחמה הגדולה - כשתושלם המלאכה, ותבוא הרווחה לעמנו במהרה.

1 - ומנין שלא היתה אומה באומות שהתעיבו מעשיהם יותר מן הכנענים. תלמוד לומר 'וכמעשה ארץ כנען...לא תעשו'. ומנין לדור אחרון שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם. תלמוד לומר 'וכמעשה ארץ כנען...לא תעשו'. ומנין למקום שבאו בו ישראל וכבשו שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם. תלמוד לומר 'אשר אני מביא אתכם שמה'. ומנין שביאתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו. תלמוד לומר 'אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו' - ספרא, ויקרא יח

2 - מי קיים הפרשה הזאת יהושע בן נון, אמר רבי שמואל בר נחמן מה עשה יהושע היה פורש דאטגמא בכל מקום שהיה הולך לכבוש והיה כתוב בה, מי שמבקש לילך ילך לו ומי שמבקש לעשות שלום יעשה ומי שיבקש לעשות מלחמה יעשה. **מה עשה הגרגשי** פנה והלך לו מלפניהן ונתן לו הקב"ה ארץ יפה כארצו זו אפריקי. הגבעונים שהשלימו עשה להם יהושע שלום אבל שלושים ואחד מלכים שבאו להלחם עמו, הפילם הקב"ה בידו. מניין שנאמר (דברים ג, ג) 'ונכהו עד בלתי השאיר לו שריד' - דברים רבה ה, יד

3 - **את הקיני** (בראשית רבה) עשר אומות יש כאן, ולא נתן להם אלא שבעה גוים. והשלשה אדום, ומואב ועמון והם קיני קניזי וקדמוני, **עתידים להיות ירושה לעתיד** שנאמר 'אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם' (ישעיהו, יא) - רש"י בראשית טו, יט

4 - 1. 'בְּרֵאשִׁית בָּרָא'. 2. 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר'. 3. 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ'. 4. 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם'. 5. 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ'. 6. 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת'. 7. 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם'. 8. 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ'. 9. 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם'. 01. 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם'

5 - רוב בגזל (לא תגנוב) ומיעוט בעריות (לא תחמוד אשת רעך) והכל בלשון הרע (לא תענה) - בבא בתרא, קסה.

6 - ונקראו כל הפעולות עלילות מפני שכלן נמשכות ונאצלות מן העלה הראשונה וכל הנמצאים עלולים אצלו. ובאר הכתוב כי מתוך עלילותיו ונפלאותיו שבמצרים הראה עצמו עלה כמו שידוע כי מתוך מצרים נתפרסם אלהותו בעולם, מזה אמר הנביא (הושע, יב) 'ואנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים', יאמר מארץ מצרים התחילו הבריות לידע אותי ונודע בגוים שמי להיותי משנה הטבעיים בנסים המפורסמים - רבינו בחיי שמות י, ב

7 - **לא נתך** לא הגיע, ואף אותן שהיו באויר לא הגיעו לארץ - רש"י שמות ט, לג

8 - בספירת העומר אנו מציינים **שבע** מידות והנהגות ה' בעולם - חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות. כשמעליהם ישנם עוד **שלוש** הנהגות מובילות - חכמה, בינה ודעת.

סיפורים ליום העצמאות

בן זוג ליום העצמאות

הרב עמרם אבורביע, רבה של פתח תקווה, נהג לחגוג את יום העצמאות ברוב עם מתוך התרגשות עמוקה, משום שראה בהקמת המדינה מעשה של גאולה, שעליו יש לומר הלל בברכה. תפילת יום העצמאות הייתה תמיד חגיגית, ובמהלכה נהג הרב אבורביע לדרוש בפני המתפללים. באחת השנים אמר הרב אבורביע בדרשתו את הדברים הבאים:

במשך מאות שנים הייתה לנו חידה בלתי פתורה. רבי יוסף קארו, בעל השולחן ערוך (אורח חיים סימן תכח סעיף ג) אומר שחג הפסח מקפל בתוכו את לוח החגים לפי כתב הסתרים א"ת ב"ש.

ביום שבו יחול יום א של פסח – יחול גם צום תשעה באב.

ביום שבו יחול ב של פסח – יחול חג שבועות.

ביום שבו יחול ג של פסח – יחול ראש השנה.

ביום שבו יחול ד של פסח – תחול קריאת התורה שבשמחת תורה.

ביום שבו יחול ה של פסח – יחול צום יום הכיפורים.

וביום שבו יחול ו של פסח – יחול פורים.

אך מאז ימי השולחן ערוך, במשך מאות שנים, לא ידענו איזה יום מתאים ליום השביעי של פסח, עד שבדורנו נמצא הפתרון לחידה ונמצא בן זוגו של שביעי של פסח, הלוא הוא יום העצמאות. ביום שבו יחול יום ז של פסח – תמיד יחול גם יום העצמאות (ז כנגד ע).

לפי המסורת, בשביעי של פסח התרחשה קריעת ים סוף ובכך הסתיימה יציאת מצרים. יום העצמאות שבו הוקמה מדינה יהודית בארץ ישראל מבטא את המשכו של תהליך הגאולה.

ישיבת פורת יוסף

כעשור לאחר חורבנה של ישיבת פורת יוסף, ספינת הדגל של היהדות הספרדית בארץ, עם נפילת הרובע היהודי במלחמת השחרור, נאספו יחד רבנים ואישי ציבור ופעלו להקימה מחדש.

ישבו יחד כמה מן המייסדים וניסו לנסח מודעה לציבור על חידוש הישיבה. במהלך הישיבה קם הרב יהודה צדקה והכריז בהתרגשות: "במהלך תפילות ביום הכיפורים האחרון חשתי שיש פסוק המבטא את שמחתנו בצורה מדויקת". פנה הרב צדקה אל הספרייה והביא מחזור ליום הכיפורים.

לעומתו קם מנהל הישיבה הרב עזרא שרים ואמר: "יש פסוק בספר ישעיהו ההולם את שמחתנו", וניגש גם הוא אל הספרייה להביא תנ"ך.

המתינו שאר החכמים למוצא פיהם של שני הרבנים, ומה רבה היתה הפתעתם ששניהם התכוונו לאותו פסוק בספר ישעיהו, שאותו קוראים בהפטרת יום הכיפורים: "וּבָנוּ מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר־וָדוֹר". (ישעיהו נח, יב)

עבודה בארץ ישראל - מצווה!

הרב גץ רואה בעבודה בארץ ישראל מצווה שאין לוותר עליה.

במושב כרם בן זמרה שבגליל העליון התיישבו עולים מארצות שונות: טורקיה, רומניה, מצרים, לוב, מרוקו ואיטליה. הרב מאיר יהודה גץ שימש כרב המושב וניהל את בית הספר המקומי.

כדי שיוכלו להתפרנס בכבוד, קיבל כל אחד מן התושבים מהסוכנות היהודית לול ובו חמישים תרנגולות. ואולם העבודה בלול הייתה קשה לאנשים שלא היו רגילים בה, והחלו להישמע תלונות וקריאות "לא ציפינו לעבודה כל כך קשה!", "ריחם של

המשך בעמוד הבא...

בגדי הלול קשה מנשוא", "אולי נפסיק עם הלולים?"

מתוך הקושי נשאו התושבים את עיניהם אל הרב גץ, שבכל בוקר היה מגיע לבית הספר לבוש חליפה נאה. תמהו אנשי המושב: "והרי גם לו יש לול ותרנגולות?! ומי מטפל בלול?"

התחקו בני המושב אחר רבם, וראו שעם שחר יצא הרב גץ מביתו לבוש סרבל עבודה אל הלול, ועבד שם שעה ארוכה: האכיל את התרנגולות, אסף את הביצים וניקה את הלול. כשסיים את מלאכתו, שב לביתו, החליף את בגדי העבודה בחליפה נאה והזדרז להגיע אל בית הספר.

חסו האנשים על כבודו של הרב ושאלו אותו: "כבוד הרב! מדוע אתה טורח כל כך ואינך מחפש אדם שיעבוד בשבילך בלול?"

השיב להם הרב גץ: "לא בשבילי אני עובד, אלא כדי שכולכם תדעו שהעבודה בארץ ישראל היא מצווה!"

שביבים / שאול שיף

ורחץ במים

רש"י כותב על כך, "חמש פעמים היה הכהן הגדול מחליף [-בגדים-], לעבודת חוץ, מעבודת פנים ומחוץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן, ומלבן לזהב, ובכל חליפה [-החלפת בגדים] טעון טבילה ושני קידושים" . כלומר, הכהן הגדול ביום הכיפורים, במהלך עבודותיו, היה לובש בגדי לבן בקודש הקודשים ובגדי זהב כשהיה מחוץ לקודש הקודשים, וכך היה מחליף לסירוגין חמש פעמים, ובכל פעם שהיה מחליף בגדיו מזה לזה, היה טובל ומתקדש.

בספר "לתורה ולמועדים" מעיר המחבר, הרב זווין זצ"ל, שדבר זה לכאורה צריך ביאור, כי אמנם מובן מדוע הכהן טובל ומתקדש כשמחליף בגדיו ונכנס לקודש הקודשים, כי קדושת קודש הקודשים גבוהה יותר, ולכן צריך להתקדש ולטבול לשם כך, אך מדוע הוא טובל גם בשעה שמחליף בגדיו ויוצא החוצה? הרי זוהי קדושה פחותה יותר, ומדוע יש "לטבול" במעבר אליה?!

ועוד הוא שואל שאלה נוספת: על המלים "בזאת יבוא אהרן אל הקודש", נאמר במדרש רבה (ויקרא רבה, כא, ה): **בזאת - בזכות השבת**. והדברים לכאורה תמוהים ודורשים הסבר, מה כוונת המדרש, ומה עניין השבת לעניין כניסת הכהן הגדול אל קודש הקודשים?

ועונה הרב זווין כך: השבת, עניינה הוא לא רק לקדש את האדם בזמן השבת עצמה, אלא גם (ובעיקר) להמשיך קדושה לימי החול הבאים אחריה. בהתאם לכך, מטרת האדם בשבת איננה אך ורק לנהוג בקדושה ביום השבת עצמו, אלא גם לשאוב ממנה קדושה והתעלות לימי החול שלאחר השבת. וקדושה זו שהאדם ממשיך על עצמו בימי החול בעקבות השבת, היא במובנים רבים נחשבת אף יותר ממה שהוא נוהג בקדושה בשבת עצמה; כי בשבת עצמה, כשהאדם מנותק מחיי המעשה, אין זו רבותא גדולה כל כך להיות בקדושה, כמו להצליח ולשלב את הקדושה גם בחיי החולין והמעשה.

והוא הדין גם אצל אהרן הכהן בקודש הקודשים: משימתו הייתה לא רק להיות בקדושה בקודש הקודשים עצמו, אלא לקחת קדושה זו ולהמשיך אותה גם לאחר מכן, כשהוא יוצא מקודש הקודשים וחוזר לחיי המעשה.

נמצא, שיש השוואה בין קדושת המקום (בית המקדש, קודש הקודשים) לבין קדושת הזמן (קדושת השבת): בשתיהן, נכנס האדם אל הקדושה ושואב ממנה גם לאחר יציאתו, וזו מטרתן ותכליתן של שתי קדושות אלה.

וזו, אם כן, כוונת המדרש - "בזכות השבת": אם הכהן הגדול מקיים בכל השנה את מצוות השבת כפי שצריך לקיים אותה (לא לעצור את הקדושה בשבת עצמה אלא לשאוב ממנה לימי החול), ישמש אותו עיקרון זה גם בכניסה לקודש הקודשים, כמבואר.

ולכן גם מתקדש הכהן וטובל לא רק בכניסתו לקודש הקודשים, אלא גם ביציאתו: כשם שבכניסתו טובל הכהן כדי להתקדש ולהחיל עליו את הקדושה בעת השהייה בקודש עצמו, כך גם ביציאתו, הוא טובל ומתקדש לקראת משימתו הרוחנית הנוספת - להמשיך את קדושת קודש הקודשים גם לאחר יציאתו.

כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם, לטהר אתכם, לפני ה' תטהרו

בפסוק זה מובטח לבני ישראל, כי ביום הכיפורים הקב"ה "יכפר עליכם... לטהר אתכם".

מהו ההבדל בין "לכפר עליכם" לבין "לטהר אתכם"? האם אלה הן הבטחות שונות או כפל לשון?

הנצי"ב, בפירושו העמק דבר, מפרש כך: ישנן עבירות, אשר מלבד עצם האיסור שבהן, הן גם משפיעות על נפש האדם לטמא אותה, כגון אכילת מאכלים אסורים; דברים מסוג זה, אפילו אם אדם עושה אותם בהיתר, כגון בשעת פיקוח נפש, יש להם השפעת טומאה על הנפש; ואם כן, ניתן היה לחשוב, שכוחו של יום הכיפורים הוא רק לכפר על עונש העבירות, אך אין בכוחו לטהר את הנפש מאותן השפעות טומאה. ולכן מדגישה התורה שאין זה כך, אלא יום הכיפורים מועיל גם "לכפר עליכם" וגם "לטהר אתכם", היינו, מאותה טומאת הנפש.

לפני ה' תטהרו

לאחר המילים "לטהר אתכם", ממשיך הפסוק ואומר שוב, "לפני ה' תטהרו". ויש להבין, מה פשר הכפילות ("לטהר אתכם.. לפני ה' תטהרו") ומה בא הפסוק להוסיף בסיום זה? על שאלה זאת עונה הנצי"ב: **"ונראה להוסיף, לפי שביארנו שהבטיח ה' דיום הזה, לבד שמכפר, עוד הוא מטהר מטומאת הנפש, וידוע דהיום אינו מכפר אלא בסוף, אם אין קרבנות בצירוף קדושת היום, מעתה יהא כל היום עומד לפני ה' והוא בטומאתו? על זה אמר הכתוב, לפני ה' תטהרו, בשעה שאתם עומדים לפני ה', אין טמטום הלב מפסיק ביניכם לאביכם שבשמים ואין טומאת הנפש מזיק אלא בשעה שאינו עומד לפני ה', וכמו שכתבתי בספר דברים שם מקרא יב, השמר לך פן תשכח את ה'. וזה הוא לאחר יום הכיפורים, בשעה שאינו עומד לפני ה', ואז תועיל קדושת היום לטהר אתכם".**

קדושים תהיו, כי קדוש אני ה' אלוקיכם

התורה מצווה "קדושים תהיו", ומנמקת "כי קדוש אני ה' אלוקיכם". וידועה השאלה, כיצד הדברים קשורים, וכי כוונת הפסוק להשוות בין תכונותיו וכוחותיו של הקב"ה לתכונותינו שלנו? ומשל למה הדבר דומה, כאילו יבוא גדול הדור ויאמר לאדם פשוט - תלמד עשרים שעות ביממה, ומדוע? כי גם אני עושה כך...

שמעתי לפרש, שכוונת הפסוק היא כך: כשאתם שומעים את הציווי "קדושים תהיו", אל תשאלו, הרי בשר ודם אנחנו, עפר מן האדמה ומלאי תאוות, וכיצד בכוחנו להתקדש? אל תאמרו כך, כי כל אחד מכם הוא יציר כפיו של הקב"ה, ונשמתו היא חלק אלוק ממעל. כל אחד יש בו ניצוץ אלוקי, ומאחר ש"קדוש אני ה' אלוקיכם", בכוחו של כל אחד ואחד מכם להתחבר אל הקדושה ולהיות חלק ממנה.

משל למה הדבר דומה? לאב האומר לבנו - זכור מי הוא אביך ומה היא משפחתך, ואלו תכונות אתה נושא בקרבך כמי שנולדת למשפחה כזו. וכך הקב"ה, אבינו הוא, ונשמתנו היא כביכול חלק ממנו, חלק אלוק ממעל, ולכן ביכולתנו להיות קדושים, "כי קדוש אני".

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו

המפרשים עוסקים בשאלה, מדוע דווקא בפרשה זו מצווה ה' על משה לכנס את "כל עדת בני ישראל".

אחד ההסברים הידועים לקשר בין "כל עדת בני ישראל" לבין "קדושים תהיו", הוא על פי דברי הרמב"ן: כידוע, המפרשים דנים מה בכלל פשר הציווי האמור כאן בתחילת הפרשה "קדושים תהיו"? מה תוכן הציווי, ומה הוא מוסיף על כל המצוות שכבר מפורטות בתורה? [ובמילים אחרות, אם אדם שומר את כל המצוות בתורה, מה עוד חסר לו כדי להיות "קדוש", ומה מוסיף הציווי "קדושים תהיו" שאינו כלול כבר בשאר המצוות?].

וכתב הרמב"ן שהציווי "קדושים תהיו" מוסיף לנו, שגם בדברים שלא נאסרו בתורה, לא ינהג האדם באופן המטמא את נשמתו ומדרדר את רוחניותו, ולא יהיה "נבל ברשות התורה". למשל, בענייני אכילה ושתיה, האיסור המפורש בתורה הוא רק על מאכלים מסוימים, ואין איסור מפורש על כך שיהיה האדם זולל וסובא ומבלה את היום בהוללות. וכן בענייני הדיבור, התורה אוסרת במפורש לשון הרע ורכילות, אך אין איסור מפורש על האדם לנבל את פיו ולדבר בצורה גסה ומכוערת. וכאן בא הציווי "קדושים תהיו", שינהג האדם בקדושה גם ביחס לאותם דברים שאין עליהם איסור מפורש (ומי שאינו נוהג כך, מכנה אותו הרמב"ן "נבל ברשות התורה".

בדרך זו מפרש הרמב"ן גם את הציווי בספר דברים (ו, יח), "ועשית הישר והטוב"; ללמד, שמעבר לאיסורים המפורשים שבין אדם לחברו, מצווה האדם להתנהג עם חברו בדרך ישרה וטובה, גם בדברים שאינם מפורשים ממש . וכך גם בעניין השבת, שיטת הרמב"ן היא שהציווי "יהיה לכם שבתון", בא ללמד שגם דברים שאינן חלק מל"ט מלאכות ממש, יתרחק מהן האדם אם יש בהם כדי להזיק לקדושת השבת.

ועל פי דברים אלה, יובן הדגש "אל כל עדת בני ישראל"; כי היה מקום לומר, שהואיל ואנו מצווים כאן על קדושה שמעבר למצוות, שמא לא כל אחד ראוי לכך, וציווי זה אינו שייך אל הכלל. לכן מדגישה התורה להיפך, "אל כל עדת בני ישראל... קדושים תהיו"; תוספת הקדושה שעל האדם לנהוג בה מעבר לאיסורים המפורשים, אינה דבר שרק יחידי סגולה יכולים להגיע אליו, אלא "כל עדת בני ישראל".

ובדרך זו הולך האלשיך, הכותב כך: **"כי להיותו יתברך בא להזהיר את האדם על חסידות וקדושה... ראה והנה יש בני אדם... תועים מדרך השכל, באומרם, כי לא כל אדם ראוי לכך וזוכה לזה, כי אם חד בדרא ותרי בדרא (=אחד בדור ושניים בדור), ויתרשלו על ידי זה מלעלות בסולם השלמות בתורה ומצוות והתנהג בחסידות. אך לא כן הוא, כי אם שאין איש בישראל שלא ישיג, אם ירצה, לעלות בתורה וכשרון המעשה, והתבודד בחסידות, עד קדוש ייאמר לו".**

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net